

УДК 94:351.852.14:069.5:623.4:908(477.41-21)16/17
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-2-4>

Світлана КОРКАЧ,

orcid.org/0000-0002-0518-9792

молодший науковий співробітник науково-дослідного відділу
«Музей Заповіту Т. Г. Шевченка» Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»
(Переяслав, Київська область, Україна) *sveta_adm@ukr.net*

Олена КАЛІНОВИЧ,

orcid.org/0009-0008-1418-5380

старший науковий співробітник відділу науково-фондової роботи
Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»
(Переяслав, Київська область, Україна) *zarovit_@ukr.net*

КОЗАЦЬКА ЗБРОЯ ТА ВІЙСЬКОВЕ СПОРЯДЖЕННЯ XVII–XVIII СТ. ІЗ ФОНДОВОЇ КОЛЕКЦІЇ НІЕЗ «ПЕРЕЯСЛАВ»

У статті розглянуто козацьке спорядження, холодну та вогнепальну зброю XVII–XVIII ст. із колекції Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Результати наукового опрацювання цих предметів матимуть цінність для вітчизняного історичного зброєзнавства.

У Національному історико-етнографічному заповіднику «Переяслав» зберігається унікальна колекція військового спорядження, холодної та вогнепальної зброї, особливе місце в якій відведено зброї українського козацтва. Колекція охоплює як значний часовий проміжок, так і чималий географічний простір – від Західної Європи до Далекого Сходу, і представлена практично всіма різновидами, які вживалися в зазначений період. Найширше представлена холодна зброя: ножі, кинджали, мечі, шаблі, сокири, алебарди, булави, перначі та ін. Значна кількість багато оздоблених шабел, ятаганів, кинджалів, виготовлені з дамаської сталі.

Авторами статті розглянуто частину колекції військового спорядження, козацької холодної та вогнепальної зброї XVII–XVIII ст. Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав», яка експонується в Музеї Заповіту Т. Г. Шевченка.

У експозиції розділу «Переяслав історичний» представлена колекція зброї та спорядження практично всіма різновидами, які вживалися у вказаний період та відрізнялися різноманітністю – від найпростіших недорогих виробів до найкоштовніших.

Оскільки історичне зброєзнавство є однією з найменш досліджених галузей у складі спеціальних історичних дисциплін, наукове опрацювання специфічних речових джерел, зокрема, парадних та бойових шабел, вогнепальної зброї, військового спорядження становить вагомий частку загального процесу вивчення життя та побуту українського козацтва.

Наукова новизна дослідження полягає у введенні до наукового обігу раніше не оприлюднених результатів наукового опрацювання відповідних речових джерел із фондової колекції НІЕЗ «Переяслав».

Фактичний матеріал дослідження може бути використаний в подальших наукових дослідженнях, сприятиме науковим співробітникам при атрибуції козацького спорядження, вогнепальної та холодної зброї як історичного речового джерела.

Ключові слова: козак, колекція, зброя, спорядження, експозиція, історія, музей, дослідження, вивчення, джерело.

Svitlana KORKACH,

orcid.org/0000-0002-0518-9792

Junior Researcher at the Department of Scientific Research

“Museum of Taras Shevchenko’s Testament” of National Historical and Ethnographic Reserve “Pereiaslav”

(Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine) sveta_adm@ukr.net

Olena KALINOVYCH,

orcid.org/0009-0008-1418-5380

Senior Researcher at the Department of Research and Fund

National Historical and Ethnographic Reserve “Pereiaslav”

(Pereiaslav, Kyiv region, Ukraine) zapovit_@ukr.net

COSSACK WEAPONS AND MILITARY EQUIPMENT OF THE 17TH–18TH CENTURIES FROM THE FUND COLLECTION OF NHER “PEREIASLAV”

The article deals with Cossack equipment, cold weapons and firearms of the 17th–18th centuries from the collection of the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav». The results of the scientific study of these items will be of value for national historical weaponology.

There is a unique collection of Cossack equipment, cold weapons and firearms in the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav». Weapons of the Ukrainian Cossacks have a special place in it. The collection covers both a mentioned period of time and a sizable geographical area – from Western Europe to the Far East. It is represented by almost all varieties used in the mentioned period. Cold weapons are the most represented. They are knives, daggers, swords, sabers, small swords, axes, halberds, maces, perraches. There are a lot of richly decorated sabers, yatagans, daggers and smalls words made of Damascus steel in this collection.

The present article contains a review of the part of the collection of military equipment, Cossack equipment, cold weapons and firearms which belonged to the National Historical and Ethnographic Reserve «Pereiaslav» and exhibited in the Museum of Taras Shevchenko’s Testament.

There is a collection of almost all types of weapons and equipment used in the mentioned period of time in the exposition of the Section of Historical Pereiaslav. The collection differed in the variety – from the simplest inexpensive products to the most valuable ones.

Historical weaponology is one of the least researched branches of Special Historical Disciplines so scientific study of specific material sources, in particular, ceremonial and fighting sabers, firearms military equipment is an important part of the general study of the life and living conditions of the Ukrainian Cossacks.

The scientific novelty consists in the introduction in to the scientific circulation of previous is he results of scientific processing of relevant material sources from the fund collection of the NHER «Pereiaslav».

The actual material of the study can be used in further scientific research, it will help researchers in the attribution of Cossack equipment, firearms and cold weapons as a historical material source.

Key words: *cossack, collection, weapons, equipment, exposition, history, museum, research, study, source.*

Постановка проблеми. Нестача спеціальних зброєзнавчих досліджень наразі є гостро відчутною на черговому етапі упорядкування речових джерел в музейних колекціях, так як виникає потреба здійснення на сучасному науковому рівні атрибуції предметів озброєння та військового спорядження. У багатьох каталогах продовжують фігурувати сотні неперевіраних застарілих атрибуцій, іноді виконаних понад півстоліття тому. Досі не вирішеними залишаються чимало питань, що стосуються походження, розвитку та поширення поширених у козацькому середовищі зразків озброєння.

Опрацювання специфічних речових джерел, зокрема, військового спорядження, парадних та бойових шабел, вогнепальної зброї XVII–XVIII ст. із фондової колекції НІЕЗ «Переяслав» становитиме вагому частку загального процесу вивчення життя та побуту українського козацтва

та відобразатиме основні тенденції розвитку зброї періоду козацтва.

Аналіз досліджень та публікацій. Частково холодна зброя з колекції Переяслав-Хмельницького історичного музею була досліджена науковцем, кандидатом історичних наук Денисом Тоїчкіним та висвітлена в працях «Козацька шабля XVII–XVIII ст.: історико-зброєзнавче дослідження», «Козацькі шаблі в колекції переяславського державного історичного музею», «Булави й перначі на теренах України: зброя та символи влади» та ін. Побіжно розглянула дане питання завідувачка Музею Заповіту Т. Г. Шевченка Наталія Кухарева у публікації «Музейні предмети на козацьку тематику у Музеї Заповіту Т. Г. Шевченка». Колекція ж військового козацького спорядження фондового зібрання НІЕЗ «Переяслав» наразі не була предметом наукового дослідження.

Мета дослідження полягає у комплексному розгляді та атрибуції музейних предметів із колекції НІЕЗ «Переяслав» фондів інвентарних груп «Предмети основного фонду Переяслав-Хмельницького історичного музею» (шифр ПХІМ), «Етнографія» (шифр «Е»), науково-допоміжного фонду (шифр «НДФ»), а саме: зразків військового спорядження, холодної та вогнепальної зброї часів козаччини як важливого джерела вивчення матеріальної історико-культурної спадщини України XVII–XVIII ст.

Виклад основного матеріалу. Музей Заповіту Т. Г. Шевченка розташований в будинку переяславського лікаря Андрія Козачковського. Як зазначено в науковій концепції, «...він є єдиною пам'яткою в місті, яка репрезентує дворянське дерев'яне житло Переяслава поч. XIX ст. із його особливостями розташування, планування, оздоблення. Та найбільша цінність цього будинку – меморіальна: у ньому жив і творив Т. Шевченко, тут був написаний духовний заповіт поета своєму народові» (Наукова концепція, 2005:3). Експозиція Музею Заповіту Т. Г. Шевченка має три складові: історичну, меморіальну та літературно-художню. Перший розділ музею «Переяслав історичний» у хронологічній послідовності розкриває історію нашого краю, її розуміння Т. Г. Шевченком (XVI – до 1 пол. XIX ст.).

Введення до структури музею розділу «Переяслав історичний» дає можливість розкрити героїчну історію древнього Переяслава, побачити її очима Т. Г. Шевченка. До нього входить шість тем, які розкривають історичні події на Переяславщині XIV – пол. XIX ст.

В експозиції чотирьох залів музею серед інших предметів представлені численні зразки козацького військового спорядження, холодної та вогнепальної зброї XVII–XVIII ст. із фондового зібрання Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»: рушніці «яничарки», пістолі, фальконети, мушкетон (тромблон), шаблі, ятагани, списи, сідло, порохівниці, карбовані пояси та ін.

Майже всі зазначені зразки зброї та військового спорядження надійшли до колекції колишнього Переяслав-Хмельницького історичного музею 70 років тому. На жаль, тоді були виконані тільки короткі малоінформативні описи в книгах надходжень, інвентарних та інвентарних картках. На сьогоднішній день ці предмети більш детально вивчено та опрацьовано, відтак на них складено науково-уніфіковані паспорти, де міститься нова, значно ширша інформація, дані котрої наводяться у нашому дослідженні. Розглянемо предмети,

передані музеями Києва та Львова у 1949–1954 рр.: пояси козацької старшини XVI–XVII ст., порохівниці XVIII ст., сідло XVIII ст., ятагани XVIII ст., пістолі XVIII ст., мушкетон XVIII ст., ступку для виготовлення пороху XVII–XVIII ст.

Рис. 1. Пояс козацької старшини. XVI–XVII ст.

Пояс мав велике значення як незамінна, щоденна частина спорядження козака, також слугував елементом декору вбрання. У XVI–XVII ст. серед козацької старшини значного поширення набули пояси зі срібними прикрасами. В експозиції Музею Заповіту Т. Г. Шевченка представлені два таких пояси.

Пояс козацької старшини № 2130 КН-278. Шкіряна основа обшита малиновим оксамитом, покрита металевими медальйонами та прямокутними платівками сріблястого кольору з гравійованим стилізованим квітково-рослинним орнаментом. Пряжка карбована, у вигляді віка зі скриньки, збоку має три гачка-застібки. Україна, XVI–XVII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 2130 КН-278).

Шкіра, тканина, метал, гравіювання, карбування, кустарне виробництво. Довж. 92 см. Оксамит потертий, фрагмент пояса втрачений. Передав Київський державний історичний музей у 1954 р. (Інвентарна книга № 2).

Рис. 2. Пояс козацької старшини. XVI–XVII ст.

Пояс козацької старшини № 1885 КН-258. Шкіряна основа пояса повністю покрита металевими медальйонами та прямокутними платівками золотистого кольору з гравійованим квітково-рослинним орнаментом. Пряжка карбована, у вигляді віка зі скриньки, зі зворотного боку має гачок-застібку. По довжині оздоблений шовковими торочками зеленого кольору. Україна, XVI–XVII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 1885 КН-258).

Рис. 3. Порохівниця.
XVII ст.

Рис. 4.5.6. Порохівниці.
XVIII ст.

Рис. 7. Порохівниця.
XVIII ст.

Шкіра, тканина, нитки, метал, гравіювання, карбування, кустарне виробництво. Довж. 108 см. Торочки потерті, вицвілі, метал потертий, дрібні подряпини. Передав Львівський державний республіканський історичний музей у 1953 р. (Інвентарна книга № 2).

Також в експозиції широко представлені порохівниці XVII–XVIII ст., які були невід’ємною частиною військового спорядження козаків.

Порохівниця № 1707 KB-250. Оливково-зеленкуватого кольору у формі рогу. Денце пласке. У нижній частині декорована фігурними кістяними накладками бежевого кольору. Накладки прикріплені цвяшками. Всі елементи оздоблені рельєфним рослинним орнаментом: зображення букетів квітів з листям, окремо квіток та листя, обрамлених смужками з кружечками, покритими сріблястою фарбою. Шийка вузька, кришка сточена з обох боків для зручності. Україна, XVII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 1707 KB-250).

Ріг, дерево, метал, фарба, різьблення, сріблення, кустарне виробництво. 27,5x9,5x4 см. Сріблення частково втрачене, денце відстає, на накладках дрібні тріщини та темні плями. Передав Чернігівський історичний музей у 1954 р. (Інвентарна книга № 2).

Порохівниця № 1944 KB-267. Фігурна, світло-жовтого кольору, з двох частин, скріплених у верхній частині шкіряною смужкою, зверху і знизу – металевими накладками. Між цими частинами закріплена металева смужка. З лицьового боку оздоблена темно-коричневим орнаментом у вигляді стилізованого дерева з вигнутими гілками і квітами з подвійних кружечків і трикутників. На звороті – два стилізовані букети квітів. Україна, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 1944 KB-267).

Ріг, дерево, метал, шкіра, різьблення, кустарне виробництво. 18x15x8,5 см. Потерта, подряпини, тріщини, фрагменти шийки, кришки та частина цвяшків втрачені, метал окислений, частково пошкоджений іржею. Передав Київський державний історичний музей у 1954 р. (Інвентарна книга № 2).

Порохівниця № 2000 KB-267. Круглої форми, з лицьового боку декорована різьбленим подвійним колом, колись пофарбованим в оранжевий колір. По діаметру окована металевою смужкою, до якої прикріплений шкіряний ремінь, скріплений дрібними цвяшками. Шийка вузька, металева, з прикріпленою кришечкою на пружині. З одного боку до металевого вушка прикріплений ремінець із маленьким роговим «кухликом» – міркою для пороху. Україна, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 2000 KB-267).

Дерево, метал, ріг, шкіра, фарба, різьблення, кустарне виробництво. 13,5x9 см. Потерта, подряпини, фарба майже повністю втрачена, метал пошкоджений іржею. Передав Київський державний історичний музей у 1954 р. (Інвентарна книга № 2).

Порохівниця № 2002 KB-267. Фігурна, вигнута, з 2-ма денцями, світло-жовтого кольору, з лицьового боку оздоблена різьбленим рослинно-геометричним орнаментом темно-коричневого кольору. У центрі – 8-пелюсткова квітка, оточена подвійним колом із «кривульки» та маленьких трикутників. З 3-х боків – квітки зі смугами квадратиків, трикутників та кривульок. По краях – широкі смуги узору з подвійних кружечків та трикутників. Шийка широка, у верхній частині – два металевих кільця для кріплення. Україна, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 2002 KB-267).

Ріг оленя, метал, різьблення, кустарне виробництво. 16x17x7,5x5,5 см. Потерта, тріщини, руді плями, частина цвяхів втрачена, кришка втрачена, сліди ремонту: у тріщину з правого боку вставлений шматочок дерева. Передав Київський державний історичний музей у 1954 р. (Інвентарна книга № 2).

Порохівниця №2005 KB-267. Фігурна, у формі рогу, темно-коричневого кольору. У нижній частині – дві круглі металеві накладки з отворами для кріплення. Шийка вузька, з різьбою під закрутку. Україна, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 2005 KB-267).

Ріг, метал, різьблення, кустарне виробництво. 21x8 см. Потерта, подряпини, тріщини, кришка та кріплення втрачені. Передав Київський державний історичний музей у 1954 р. (Інвентарна книга № 2).

У часи козаччини утримання кінноти було справою недешевою, відтак велика кількість спорядження та відповідних предметів побуту були тоді й залишаються досі дуже дорогими речами. Сідло та його елементи (підпруга, пуглища, стремена) були головними предметами розкошу та хизування. Матеріал сідла та його оздоблення давали уявлення про майновий стан його власника. Тому сідла козацького часу є цікавими артефактами, які висвітлюють маловідомі сторінки повсякденного життя козаків.

У Музеї Заповіту Т. Г. Шевченка експонується козацьке сідло НДФ-1612.

В основі – дерев'яний ленчик (каркас). Високі луки та полиці виготовлені з латуні, оздоблені карбованим рослинним орнаментом. Потєбні (крила) зі світло-коричневого оксамиту, по краю оздоблені широкою суцільною смугою з вишитим сріблястою ниткою візерунком у вигляді навскісних смужок та стилізованих квітів та виводом рослинного орнаменту у східному стилі. Подушка оксамитова вишневого кольору, по краю обшита темно-коричневою шкіряною смугою, біля передньої луки оздоблена рослинним східним орнаментом у вигляді стилізованих квітів-«цибулинок» з листям та смугою рослинного хвилястого візерунку. Османська імперія, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт НДФ-1612).

Дерево, латунь, оксамит, шкіра, срібляста нитка, карбування, різьблення, шиття, вишивка, кустарне виробництво. Метал потемнів, фрагменти сідла деформовані, втрачені, тканина потерта. Передав Дніпропетровський історичний музей імені Д. І. Яворницького у 1954 р. (Інвентарна книга № 2).

Українське козацтво збагатило вітчизняну та світову військову практику самобутнім озброєнням. Як і в усіх арміях світу того часу, основна роль належала холодній зброї, застосування якої диктувалося недосконалістю зброї вогнепальної. На озброєнні у козаків були чекани, списи, ножі, кинджали. На початку визвольної війни, тобто до 1648 р. основною зброєю козаків стала шабля, що була символом волі та бойового побратимства і, разом з тим, найефективнішою на той час зброєю.

Із праці «Козацькі шаблі в колекції Переяславського державного історичного музею» Дениса Тоїчкіна дізнаємося: «Протягом усього періоду раннього нового часу холодна зброя в Україні була ознакою шляхетського стану та високого соціального й політичного статусу. За допомогою написів на зброї підкреслювали власну політичну легітимність, закарбовували звершення та прищували супротивників. Зброя складала частину бойового та урочистого костюму, була символом родинної й особистої гідності, маркером високого матеріального статку, нарешті предметом розкошів та надзвичайно вигідною грошовою інвестицією» (Тоїчкін, 2005:84-94).

Рис. 8. Козацьке сідло. XVIII ст.

Рис. 9. Ятаган. XVIII ст.

Рис. 9а. Ятаган. XVIII ст.

У фондовій колекції НІЕЗ «Переяслав» знаходяться унікальні зразки холодної зброї часів Хмельниччини, серед яких – особиста шабля гетьмана, подарована йому польським королем Яном Казиміром, парадні шаблі його охорони, польські карабелі, шаблі польсько-угорського типу, перські шамшири, турецькі килиджі, ятагани та ножі. Автором детального опису восьми шабел цього зібрання є Д. Тоїчкін.

Ятаган – османський меч-шабля, завдяки своїй невеликій вазі та оригінальній конструкції надзвичайно ефективний у ближньому бою, як правило, розкішно оздоблений. Його назва у перекладі з османської – «той, хто вкладає спати» – мається на увазі, що навіки. Ятагани потрапляли до заporожців у якості трофеїв внаслідок успішних походів, багато з них збереглися донині і знаходяться в музейних зібраннях.

Ятаган №1826-1 КН-257.

Клинок з подвійним вигином, однолезовий, з одним долом вздовж обуха, з фігурною візерунчастою латунною накладкою на п'яті, яка плавно переходить у руків'я. Обух клиноподібний. Клинок у центральній частині інкрустований арабесками: з одного боку – нанесена дрібними штрихами (темне тло) та золотим дротом, з другого – у вигляді візерунчастого срібного картуша зі вписаною сурою Корану золотистого кольору. Руків'я кістяне світло-жовтого кольору з широкими «вухами». Щічки кріпляться до хвостовика бронзовими заклепками та поперечною накладкою з візерунчастими гудзиками. Османська імперія, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 1826-1 КН-257).

Кістка, сталь, латунь, золотий дріт, срібло, різьблення, кування, карбування, пласка інкрустація, кустарне виробництво. Довж. 74,5 см. На руків'ї плями, подряпини, тріщини, піхви втрачені. Передав Київський державний історичний музей у 1953 р. (Інвентарна книга № 2).

Ятаган №1869 КН-258.

Клинок з подвійним вигином, однолезовий, з одним долом вздовж обуха, з фігурною візерунчастою латунною накладкою на п'яті, яка плавно переходить у руків'я. Обух клиноподібний. Руків'я рогове темно-коричневого кольору, з невеликими «вухами», закріплене бронзовими цвяхками. На руків'ї, на лезі біля руків'я металеві карбовані візерунчасті накладки бронзового кольору. На клинку гравійовані арабески: з одного боку – у вигляді східного рослинного орнаменту, з другого – у вигляді орнаментованого картуша зі вписаним арабським текстом. Піхви дерев'яні, обтягнуті чорним оксамитом з металевими

Рис. 10. Ятаган. XVIII ст.

Рис. 10а. Ятаган. XVIII ст.

накладками на наконечнику та біля устя, золотистого кольору, з орнаментом із завитків і квітів із листям. Османська імперія, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 1869 КН-258).

Сталь, ріг, латунь, різьблення, карбування, гравіювання, кування, кустарне виробництво. Довж. 72 см. На руків'ї тріщини, на клинку каверни від корозії. Передав Львівський державний республіканський історичний музей у 1953 р. (Інвентарна книга № 2).

У козацькому війську була популярною і вогнепальна зброя різноманітного походження: османські «яничарки», кримські, кавказькі, німецькі, польські, російські, місцевого виробництва пістолі, бандолети, мушкети, мушкетони, рушниці

Рис. 11. Пістоль. XVIII ст.

Рис. 12. Пістоль. XVIII ст.

та ін. Більшість зразків такого озброєння XVII–XVIII ст. представлено в експозиції музею.

Пістолет (пістоль) козацької старшини №649 (1-2) KB-53.

1) Відноситься до «турецько-балканської» групи. З кременевим ударним французьким батарейним замком XVII ст., декор виконаний у східноєвропейському стилі. З протилежного боку на двох гвинтах закріплено зовнішню захисну пластину, прикрашену рослинним орнаментом. Ствол оздоблений латунною карбованою накладкою. Руків'я набуває найбільшої ширини у нижній частині, переходячи у масивне карбоване «яблуко». Османська імперія, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 649 (1) KB-53).

2) Відноситься до «турецько-балканської» групи. З кременевим ударним французьким батарейним замком XVII ст., декор виконаний у східноєвропейському стилі. З протилежного боку на двох гвинтах закріплено зовнішню захисну пластину, прикрашену рослинним орнаментом. Руків'я набуває найбільшої ширини у нижній частині, переходячи у масивне карбоване «яблуко». Османська імперія, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 649 (2) KB-53).

Дерево, метал, різьблення, литво, ковка, карбування, кустарне виробництво. Довж.: 1) 52 см, 2) 45,5 см. Дерев'яне ложе має тріщини та сколи, металеві частини зі слідами ушкоджень, що виникли у процесі експлуатації.

Передав Львівський державний республіканський історичний музей у 1949 р. (Інвентарна книга № 2).

Рис. 13. Мушкетон (тромблон). XVIII ст.

Мушкетон (тромблон) №2161 КН-281. Короткоствольна кавалерійська рушниця з ударним кременевим замком та розширеним дулом. Приклад декорований металевою фігурною накладкою з гравійованим рослинним орнаментом. На дулі – невеликий розтруб (лійка) для полегшення засипання порошу та картечі чи рубаного свинцю, що було особливо актуально для вершників. У ниж-

Рис. 14. Ступка. XVIII ст.

ній частині – кільце для підвішування на ремінь. Європа, XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № 2161 КН-281).

Дерево, метал, різьблення, литво, ковка, карбування, кустарне виробництво. Дерево має тріщини та подряпини, метал потертий, фрагменти замка втрачені. Передав Львівський державний республіканський історичний музей у 1954 р. (Інвентарна книга № 2).

Ще один цікавий предмет у зібранні Заповідника – ступка для змішування вугілля з селітрою для виготовлення порошу Е-2010 КН-3515. Товстостінна посудина круглої форми, по окружності декорована 12-ма виступаючими трикутними ребрами та поперечними вузькими смужками. Шийка широка, вінця широкі, плоскі, прямі, вигнуті назовні. Україна, XVII–XVIII ст. (Науково-уніфікований паспорт № Е-2010 КН-3515).

Бронза, лиття, кустарне виробництво. 10x12 см. Надійшла до музейної колекції у 1974 р. від приватної особи (Інвентарна книга № 2).

Висновок. Проведене дослідження унікальних за типами і видами зразків козацького спорядження та озброєння XVII–XVIII ст. із фондової колекції НІЕЗ «Переяслав» та введення до наукового обігу результатів їх вивчення є цінним матеріалом, який закладає підвалини для подальшого продовження і розширення зазначеної тематики як особливого джерельного масиву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наукова концепція Музею Шевченкового Заповіту НІЕЗ «Переяслав». Затверджено науково-методичною радою НІЕЗ «Переяслав», протокол № 4 від 1 липня 2005 р. С. 3.
2. Тоїчкін Д. Козацькі шаблі в колекції Переяславського державного історичного музею. *Історико-географічні дослідження в Україні*. Київ. 2005. Число 8. С. 84–94.
3. Науково уніфіковані паспорти Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав».
4. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарна книга № 2 Переяслав-Хмельницького історичного музею.

REFERENCES

1. Naukova kontsepsiia Muzeiu Shevchenkovoho Zapovitu NIEZ «Pereiaslav» [The scientific concept of the Museum of Shevchenko's Testament of the NIEZ «Pereiaslav»]. Zatverdzheno naukovo-metodychnoiu radoiu NIEZ «Pereiaslav», protokol № 4 vid 1 lypnia 2005 r. 3. [in Ukrainian].
2. Toichkin D. Kozatski shabli v kolektsii Pereiaslavskoho derzhavnoho istorychnoho muzeiu. [Cossack sabers in the collection of the Pereyaslav State Historical Museum]. *Istoryko-heohrafichni doslidzhennia v Ukraini*. Kiev. 2005. Chyslo 8. 84–94. [in Ukrainian].
3. Naukovo unifikovani pasпорty Natsionalnoho istoryko-etnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav». [in Ukrainian].
4. Fondy Natsionalnoho istoryko-etnohrafichnoho zapovidnyka «Pereiaslav». Inventarna knyha № 2 Pereiaslav-Khmelnytskoho istorychnoho muzeiu. [in Ukrainian].